

„A múltakban a jövőért turkálók”

„A művelődés régít romboló, újat építő folyamata falu és város között egyre több határjelet mos el. A falu ősi, öröklött műveltségrétegére ráarakódik a szemét, felkavarva és elkeverve a régít az újjal, hagyományt a divattal.” A fenti gondolatokat a múlt század 30-as éveiben Viski Károly írta „A magyarság tárgyi néprajza” c. kötetben. 1939-ben Györffy István néprajztudós a fenti gondolatot folytatva hívta fel figyelmünket, hogy *„Nem becsüljük azt, ami a miénk. Kapva-kapunk mindenen, ami idegen, ami európai.”* (jelenleg amerikai ...). Pedig, *„Európa az egyéniséget keresi bennünk ...”*.

Globalizálódó világunkban az olcsó tömegkultúra lep el mindent. Kevesen és kevésbé figyelünk a régi értékek megmentésére. Úgy gondoljuk, a régi megkopott, nem elég jó. Pedig igen is jó, csak kicsit át kell rendezni a jelenbe (pl. közmondások, szólások). A hagyományokat az emberek emlékezete őrzi. Az idős emberek száma – az amúgy is megfogyatkozott lélekszámú falvakban – egyre csökken. Egy-egy faluközösség – különösen korábban – kevésbé látta a szellemi, tárgyi hagyományai megmentésének szükségességét. Kis falunkra ez talán nem annyira jellemző, hiszen Szablyár Péter vezetésével, ösztökélésével, példamutatásával az 50. percben sok értéket sikerült feltárni, megmenteni.

Kodály Zoltán egyszerűen, tömören figyelmeztetett valamennyiünket, *„... amit tudsz, nagy érték, az ősök hagyománya, a magad lelkének igaz kifejezése. Érték, ... amit már elfeledtünk idegen szellemi javak utáni kalandozásainkban.”* Pedig, *„addig él egy nép, amíg hagyományait el nem dobja, sőt a megváltozott körülmények között újra használja”*.

A fentiek erősítették meg bennem, hogy lejegyezzem édesanyám halála előtti gondolatait. Életének utolsó másfél évét nálunk, Tiszaújvárosban töltötte. A téli városi éjszakák a hatodik emeleten, egy 87 éves falusi embernek még inkább hosszabbnak tünnek, mint egy fiatalnak.

Esténként, lefekvés előtt mondogatta:

„Olyan hosszú ez az éjszaka, hogy ha este vemhes lesz a tehen, reggelre meg is bornyadzik.”

Ha vásárlás után elmondtam neki, hogy mit láttam, hallottam a városban, csak ennyit mondott:

„De sok tiritarkaság van a világban.”

Sétáltunk a városban, látta, hogy – „divat szerint” – a blúz kilóg a mellény, zakó alól, halkán megjegyezte:

„Hosszabb péntek, mint szombat.”

Gereguly Ferencné, született Tóth Erzsébet (1920-2009)
(Fotó: Nadanicsek Tamás)

Nagyon szerette a zsíros, szaftos húsokat. Ha nem ilyen került a tányérba, két „értékelés” is elhangzott:

„Olyan ez, mint a csizmatalp a favágató mellett.”

„Na, ettől se bírnám egész nap a fődet vágni a Szelce vögybe!”

Naponta olvasott újságot, nézte a tévét, látta, hogy a számítógépen valamit keresgélek. A véleményét így összegezte:

„Azért van ez a sok beteg ember, mert már nem tudjuk, mi van a levegőben.”

Ha váratlan gond, probléma adódott a családban, ismerősöknél, tömören összegezte:
„Nem tudsz, mire jutsz.”

Esténként röviden így fohászzkodott:

„Uram Isten, siess minket megsegíteni.”

Esténként együtt néztük a TV-t, látva a műsort, a szereplőket megegyezett a véleményünk:

„A butaság és a kevélység egy bokorban terem.”

Az aktualitásából nem vesztett ez a közmondása sem:

„A kerek egyszer fel, egyszer lemegy.”

A következő közmondásából egy tanórai esetem jut eszembe.

„Nem az a vétek, ami az ember száján bemegy, hanem az, ami kijön.”

Az 5. osztályban szorgalmi feladatként közmondásokat kellett gyűjteni. A következő óra elején kuncsgva fogadtak a gyerekek. Az egyik jó képességű, jó humorú tanuló csupa olyan közmondást gyűjtött, ami „vétekként”, de ritkán hangzik el az ember szájából. Megjegyzem, elég sok ilyen közmondásunk van. Mivel ez a gyerek a

könyvtárban gyűjtött kb. 20 közmondást, munkát fektetett bele, ezért nem kapott elmarasztalást. Természetesen a dolgokat a helyére tettük.

1998-ban a szüleim segítségével 580 szólást, közmondást gyűjtöttem. Mindez megjelent a Jósvalfői Helytörténeti Füzetek 8. számában (N. GEREGULY 1998).

Adorján Mária korábbi gyűjtése alapján „Jósvalfői népi mondások” címmel 36 megszívlelendő gondolatot találtam a JHF 2. számában (ADORJÁN 1995). Sosem hallottam az alábbi mondást, de nagyon egyértelmű az üzenete:

„A hamarban egy betűje sincs a józnak.”

Lapozgatva a Jósvalfői Helytörténeti Füzetek 41. számát a „Népdalgyűjtés Jósvalfőn” című írás (SZÉKELY 2016) eszembe juttatta, hogy 2000-ben kb. 140 jósvalfői dalt énekelt édesanyám magnóra. A kazettát átadtuk Szablyár Péternek. A terv az volt, hogy az anyagot hozzáértő ember vizsgálja meg. Melyik népdal, melyik nóta, melyik énekelt ballada? Mivel a mai napig nincs tudomásom arról, hogy mi lett a dalok sorsa, ezért csak arra tudok gondolni, hogy minderre sajnos Péternek már nem maradt ideje.

Ezt az írást olvasva talán senki nem vitatja el, hogy *„a múlt erős gyökér, jelen és jövő belőle él”*.

*A Gereguly, a Nadanicsek és Topa család Jósvalfőn, 2004-ben
(Fotó: Nadanicsek Tamás)*

*Nadanicsek Imréné
Gereguly Piroska*

Irodalom:

- ADORJÁN M. (1995): Jósvalfői népi mondások. – Jósvalfői Helytörténeti Füzetek **2**: 17-18.
N. GEREGULY P. (1998): Szólások, közmondások. – Jósvalfői Helytörténeti Füzetek **8**: 5-15.
SZÉKELY K. (2016): Népdalgyűjtés Jósvalfőn. – Jósvalfői Helytörténeti Füzetek **41**: 25-36.